

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Кафедра соціальних та економічних дисциплін, факультет № 2

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Соціологія»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (поліцейські)

м. Харків
2021 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 26.08.2021

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
Протокол № 7 від 25.08.2021

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол № 7 від 26.08.2021

Розглянуто на засіданні кафедри соціальних та економічних дисциплін
Протокол № 10 від 25.08.2021

Розробник: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін, кандидат
соціологічних наук Бобро Наталія Валеріївна

Рецензенти:

1. професор кафедри соціології та політології НТУ «ХПУ», доктор
соціологічних наук, доцент – **Клименко О. Ю.**;
2. заступник завідувача НДЛ ХНУВС, кандидат соціологічних наук, доцент,
підполковник поліції – **Сердюк О. О.**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Соціологія» складена відповідно до освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 262 Правоохоронна діяльність (поліцейські).

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» є основи соціального життя, основні форми соціального, базові соціологічні теорії та поняття.

Міждисциплінарні зв'язки: «Соціологія» теоретично пов'язана з такими дисциплінами як «Філософія», «Політологія», «Право», «Психологія», «Соціальна статистика», «Конфліктологія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Соціологія наука про суспільство.
2. Суспільство як соціальна система.
3. Соціальна структура суспільства та соціальна стратифікація.
4. Соціальні інститути, організації та групи як форми соціального.
5. Взаємодія підрозділів поліції з населенням на засадах партнерства.
6. Особистість в системі соціальних зв'язків.
7. Соціальний контроль та девіація.
8. Гендер як соціальний конструкт.
9. Гендерна політика як об'єкт соціально-правового аналізу.
10. Впровадження принципу гендерної рівності в діяльність органів МВС

України.

1.1 Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є сформулювати у здобувачів вищої освіти систему загальнотеоретичних знань про соціальні механізми функціонування суспільства та регуляції поведінки особистості в системі соціальних відносин, шляхом вивчення основ теоретичної соціології та наукових теорій, що сформувалися в ході еволюції соціального пізнання.

1.2 Основними завданнями навчальної дисципліни «Соціологія» є: загальний опис соціології як сучасної науки: об'єкт, предмет, рівні соціологічного знання, функції, методи, закони та категорії; аналіз базових структурних форм соціального в межах теорії соціального простору; дослідження структури соціальних зв'язків та їх соціокультурних регуляторів в межах теорії соціальної дії; аналіз теорій еволюційного, революційного та циклічного розвитку суспільства; дослідження соціальних явищ й процесів; визначення сутності, структури та функцій особистості; аналіз процесу соціалізації та девіантних форм поведінки особистості; аналіз чинного міжнародного, національного та галузевого законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності та імплементації принципу гендерної рівності у діяльність держави, включаючи діяльність підрозділів Національної поліції; дослідження окремих питань щодо удосконалення національного законодавства у сфері гендерної рівності; аналіз основних теоретико-правових положень, що стосуються питань налагодження взаємодії населенням з працівниками поліції

на засадах партнерства.

1.3 Згідно з освітньою програмою здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- 1.3.1. основні поняття та структуру соціологічного знання;
- 1.3.2. підсистеми суспільства;
- 1.3.3. базові елементи соціальної структури суспільства;
- 1.3.4. теорії, які пояснюють соціальні зміни у суспільстві на мікро-, мезо- та макрорівнях;
- 1.3.5. сутність соціальних інститутів, знати їх основні структурні елементи та загальні функції;
- 1.3.6. сутність інституціональної структури суспільства та роль базисних інституцій – людини, шлюбу, сім'ї, релігії, держави, власності, освіти, науки;
- 1.3.7. ознаки соціальних організацій, шляхи оптимізації діяльності організацій;
- 1.3.8. механізм формування особистості;
- 1.3.9. сутність девіації та види девіантної поведінки, основи теорій, що пояснюють девіантну поведінку;
- 1.3.10. соціальну природу злочину та злочинності як небезпечної форми девіації;
- 1.3.11. міжнародні, національні та галузеві нормативно-правові документи у сфері забезпечення гендерної рівності;
- 1.3.12. методи та інструменти впровадження принципу гендерної рівності в діяльності держави, включаючи діяльність органів Національної поліції;
- 1.3.13. передумови, наслідки та засоби запобігання дискримінації за ознакою статті;
- 1.3.14. концепцію партнерства правоохоронних органів та суспільства та основні форми взаємодії;
- 1.3.15. принципи взаємодії правоохоронних органів з населенням, ключові елементи довіри до правоохоронних органів;
- 1.3.16. засоби вирішення проблеми з урахування налагодження партнерських відносин з населенням;
- 1.3.17. критерії оцінювання роботи правоохоронних органів.

вміти:

- 1.3.18. використовувати соціологічні знання в професійній діяльності;
- 1.3.19. аналізувати причини, динаміку соціальних процесів, прогнозувати їх розвиток;
- 1.3.20. аналізувати соціальний простір, ідентифікувати соціальні позиції та соціальні статуси, виділяти на аналізувати соціальні групи;
- 1.3.21. описувати своє місце у соціальній структурі суспільства;
- 1.3.22. конструювати стратифікаційний профіль суспільства, розуміти механізми соціального розшарування, визначати ліфти соціального просування у суспільстві;
- 1.3.23. аналізувати проблемні сфери суспільних відносин та знаходити шляхи щодо їх вирішення;

1.3.24. типологізувати соціальні інститути і соціальні організації. Вміти аналізувати структурні елементи інститутів та соціальних організацій.

1.3.25. дотримуватись прав людини в контексті професійної та управлінської діяльності;

1.3.26. використовувати інструменти недопущення існування гендерним стереотипам у суспільстві;

1.3.27. використовувати правові інструменти та механізми недопущення існування дискримінаційних суджень;

1.3.28. презентувати результати власних теоретичних та/або практичних досліджень;

1.3.29. відстоювати та аргументувати власну позицію щодо досліджуваних питань;

1.3.30. працювати у команді і використовувати отримані соціологічними знаннями.

1.4. Форма підсумкового контролю – залік.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3,0 кредитів ECTS.

1.5. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання у галузі соціології та прикладних соціальних досліджень, розробляти й обґрунтовувати базові рекомендації щодо подолання соціальних проблем і регулювання соціальних конфліктів.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-6	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК-10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
	ЗК-11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК-12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
	ЗК-13	Здатність зберігати та примножувати моральні,

		культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
	ЗК-14	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
	СК-3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Соціологія наука про суспільство

Загальна характеристика соціології як наукової дисципліни.

Об'єкт соціології. Передумови виникнення соціології. Предмет соціології та наукові дискусії навколо предмету соціології. Поняття соціального.

Рівні соціологічного аналізу. Структура соціологічного знання. Теоретична соціологія (макрорівень). Спеціальні та галузеві теорії (мезорівень). Емпірична соціологія: особливості пізнавального процесу в соціології (мікрорівень). Конкретно-соціологічні дослідження: інструментарій дослідження. Методи дослідження.

Ключові категорії соціології. Функції соціології. Зв'язок соціології із соціогуманітарними науками.

ТЕМА № 2. Суспільство як соціальна система

Суспільство як надскладна органічна система. Поняття суспільства як нації-держави та системи соціальних відносин.

Історичні типи суспільств: традиційне, індустріальне та постіндустріальне суспільства. Ранні суспільні форми: суспільство збирачів та мисливців, прості аграрні й скотарські суспільства, перші цивілізації та імперії (складні суспільства).

Фактори соціальних змін: об'єктивні та суб'єктивні, зовнішні та внутрішні фактори соціальних змін.

Інноваційно-еволюційний розвиток, об'єктивні соціальні процеси. Сучасність і динаміка українського суспільства.

Поняття революції та її відмінність від еволюційного процесу. Типи та види революцій. Класові та національно-визвольні революції. Сучасні демократичні революції. Революційний цикл. Теоретичні пояснення революцій.

ТЕМА № 3. Соціальна структура суспільства та соціальна стратифікація

Поняття та базові елементи соціальної структури суспільства.

Класи та соціально-економічна нерівність. Економічні теорії класового розшарування. Марксистська класова парадигма. М. Вебер про багатовимірність класового розшарування. Рівність і нерівність як проблема теоретичної соціології.

Поняття етносу. Етнічні ознаки: об'єктивно-біологічні (расово-антропологічні) риси, об'єктивно-культурні ознаки, суб'єктивний критерій (самоідентифікація). Рівні етнічності та генезис етнічної структури: суперетноси, етнічна структура суспільства (нації-держави), субетноси. Етнічна структура України: склад, динаміка (за даними переписів населення), характеристика міжетнічних відносин.

Загальна характеристика демографічної структури: вікові та гендерні групи. Специфіка гендерної та вікової ідентичності. Гендерні та вікові відносини та їх трансформація у сучасному суспільстві.

Загальна характеристика професійно-посадової структури: розподіл праці та формування професійних галузей. Трансформація професійної структури в постіндустріальних суспільствах, престиж професії.

Соціально-територіальна структура суспільства: сільські та міські спільноти, регіональні групи та принцип регіоналізації.

Соціальна стратифікація: поняття природної та соціальної нерівності, критерії стратифікації, історичні системи стратифікації, коливання (флуктуація) профілів стратифікації.

Соціальна мобільність: поняття, види, канали. Теорія мобільності П. Сорокіна та її розвиток у сучасній теоретичній соціології. Соціальна мобільність та маргінальність.

ТЕМА № 4. Соціальні інститути, організації та групи як форми соціального

Етапи та основні елементи інституціоналізації. Внутрішня структура, функції та дисфункції соціальних інститутів. Інститути контролю.

Первинні та вторинні групи. Інгрупа та аутгрупа. Референтні групи. Специфіка малих та великих груп. Групова динаміка. Види лідерства.

Типи і види соціальних організацій та їх роль в сучасному суспільстві. Загальні риси та властивості соціальних організацій: організаційний ефект, цілеспрямованість, керованість (управління), ієрархічність та структурованість, унормування діяльності, членство в організаціях, ідентичність. Потреба у змінах. Пошуки шляхів оптимізації: кадрових змін, структурних змін, узгодження формальних та неформальних структурних елементів.

Загальна характеристика інституту поліції: історія інституту, основні етапи інституціоналізації. Функції та структурні елементи інституту поліції.

ТЕМА № 5. Взаємодія підрозділів поліції з населенням на засадах партнерства

Поняття і зміст партнерства: загальна характеристика. Головні завдання налагодження партнерства поліції та суспільства. Діалог як форма налагодження соціальної взаємодії.

Суб'єкти взаємодії з громадськістю. Форм взаємодії підрозділів з громадськістю. Зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності.

ТЕМА № 6. Особистість у системі соціальних зв'язків

Поняття людини й особистості. Особистість як соціальна одиниця. Типове й індивідуальне в особистості. Функції й структура особистості.

Етапи й види соціалізації. Детермінанти й інститути соціалізації. Виховання як процес цілеспрямованої соціалізації.

ТЕМА № 7. Соціальний контроль і девіація

Соціальний контроль: визначення поняття, форми й функції.

Основні положення біологічних підходів до пояснення девіантної поведінки.

Основні положення психологічного підходу до пояснення девіантної поведінки.

Соціологічні пояснення девіації. Соціальні патології. Теорії, що відносяться до соціологічних теорій девіантної поведінки. Внутрішня суперечність і евристичний потенціал моделей «аномія» Е. Дюркгейма та Р. Мертон. Основні положення концепції Р. Мертона про види адаптації у суспільстві. Зв'язок девіантності та соціальної нерівності. Концепція девіантної кар'єри (Г. Беккер). Основні положення теорії стигматизації.

Види та функції девіації. Соціальні наслідки девіації.

ТЕМА № 8. Гендер як соціальний конструкт

Гендер як соціальна категорія. Зміст поняття «гендер» у розумінні західних дослідників і науковців Східної Європи (Ш. Берн, Л. Ессіг, Кендес Уест, Д. Зиммерман, Т. Гурко, Н. Пушкарьова, Н. Лавриненко та ін.). Феміністська ідеологія в гендерних дослідженнях і критерії науковості. Соціостатова стратифікація в історичній ретроспективі. Теоретичні та методологічні проблеми гендерних досліджень.

Поняття стереотипи. Гендерні стереотипи.

Поняття гендерної соціалізації: основні етапи. Поняття стать, роль, ідентичність, маскуліність та фемінність як головні категорії соціалізації.

Гендерна девіація.

ТЕМА № 9. Гендерна політика як об'єкт соціально-правового аналізу

Типологія сучасних жіночих організацій. Вплив жіночих організацій на вдосконалення законодавства та механізми щодо поліпшення становища жінок. Четверта конференція зі становища жінок (Пекін, 1995) та роль Пекінської декларації у формуванні національного законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності.

Міжнародно-правові документи: загальна декларація прав людини Організації Об'єднаних Націй, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок з її Факультативний протокол, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція № 156 «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками», Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»,

Пекінська декларація та Платформа дій та інші нормативно-правові документи.

Національно-правові документи, в яких закріплено принцип гендерної рівності. Серед яких, Конституція України, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (прийнятий 08 вересня 2005 року № 2866, 2866-IV зі змінами від 2018 року), Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 року № 5207-VI, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII, Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, а також державні стратегії та плани, які затверджуються указами Президента постановами або розпорядженнями Кабінету Міністрів України тощо.

Галузеві нормативно-правові документи, що містять спеціальні норми. Це Закон України «Про Національну поліцію» (від 02.07.2015 № 580-VIII), Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України, затвердженого наказом МВС від 09 лютого 2016 року № 90, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 № 1179 та інші документи і доручення Міністра внутрішніх справ. Отже, правове регулювання державної гендерної політики здійснюється на наднаціональному, національному та галузевому рівнях. Проаналізуємо зміст деяких з них.

Гендерно-правова експертиза законодавства. Особливості розвитку державної гендерної політики в Україні на сучасному етапі.

ТЕМА № 10. Впровадження принципу гендерної рівності в діяльність органів системи МВС України

Методи та інструменти забезпечення гендерної рівності: можливість їх застосування в діяльність органів МВС України.

Роль та завдання радників та радниць з гендерних питань на загальнонаціональному рівні та в системі МВС.

Гендерні підходи в управлінні підрозділом як соціальною групою.

Організаційні культура як основа гендерно чутливого середовища.

Гендерна складова етики в діяльності системи органів МВС.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

3.1. Основна

1. Рущенко І. П. Загальна соціологія: Підручник. – Х. : Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 524 с.
2. Рущенко І. П. Соціологія злочинності. – Х. : нац. ун-т. внутр. справ, 2001. – 370 с.
3. Соціологія : практикум для самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Навчальний посібник / [Н. В. Бобро, О. В. Головка]; МВС України, Харків. нац.ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 112 с.
4. Соціологія права : навч. посіб. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 288 с.
5. Кузьменко Т. М. Соціологія : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / Т.М. Кузьменко. – Київ : Центр учб. літ., 2010. – 319 с.
6. Балинська О. М. Основи соціології права : для працівників органів внутр. справ / О. М. Балинська, Л. Й. Гуменюк. – Львів : ЛьвДУВС, 2013. – 412 с.
7. Гендер у психологічних та соціологічних дослідженнях : навч. посіб. – Київ : [б.в.], 2015. – 148 с.
8. Козирєв М. П. Соціологія : підручник. – Львів : ЛьвДУВС, 2016. – 655 с.
9. Практикум з соціології : навч. посіб. – Львів : Магнолія 2018. – 367 с.
10. Соціологія: Загальний курс : підручник. – Львів : Магнолія 2018. – 292 с.
11. Копіна О., Мірошник О., Сердюк О. ДIALOG поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк; Фонд Місц. Демократії; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : [ХНУВС], 2018. – 124 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу : file:///C:/Users/User/Downloads/XH4THSumBZ8tJUoV4ar8Ix_cUJNpfQqb.pdf.
- 12.Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України / Олена Волобуєва, Алла В'яткіна, Світлана Ганаба та ін. Київ: ФОП Клименко Ю. Я., 2021. – 292 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/pidgotovleno-metodichni-rekomendaciyi-z-integraciyi-gendernih-pidhodiv-u-sistemu-pidgotovki-fahivciv-dlya-sektoru-bezpeki-i-oboroni-ukrayini>.
- 13.Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/Колектив авторок : Ковальчук Л.Г., канд. пед. н., Козуб Л. І., Левченко К. Б., докт. юрид. н., проф., Легенька М. М., Суслова О. І. – Київ, 2017. – 264 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://www.genderculturecentre.org/zhinki-mir-bezpeka-informaciyno-navcha-4/>
14. Бондарчук О. І., Нежинська О. О. Психологічні умови формування гендерної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів: монографія / О. І. Бондарчук, О. О. Нежинська. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. – 180 с.
15. Основи теорії гендеру : Навчальний посібник. – К. : «К.І.С.», 2004. – 536 с.

16. Ворчакова І. Є. Гендерна політика: навч. пос. для студ. вузів III-IV рівнів акредитації / І. Є. Ворчакова. – Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2014. – 244 с.
17. Левченко К. Б. Гендерне тяжіння: виклики та рішення / Катерина Левченко. Харків: Фоліо, 2019. – 318 с.
18. Гендер і державна політика: навч. посібник. – К. : Основи, 2004. – 394 с.
19. Мартиненко М. М. Гендерні аспекти в державному управлінні : навч. посіб. / М. М. Мартиненко. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2007. – 64 с.
20. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності. – 2-ге допов. вид. / Т. М. Мельник. – Київ : Стіло, 2010. – 440 с.
21. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
22. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
23. Резолюція Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» до 2020 року. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://resolution.tilda.ws/>
24. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Відповідальність за скоєння гендерно-обумовленого насильства. [Електрон. ресурс]. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
25. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV. – К., 2006. – 124 с. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
26. Указ Президента України «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» від 25 квітня 2001 р. № 283/2001. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua.

3.2 Допоміжна

1. Дворецька Г.В. Соціологія : навч. посібник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 472 с.
2. Соціологічна теорія: традиції і сучасність: Курс лекцій / за ред.. А. Ручки. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2007. – 363 с.
3. Соціологія: підручник. – 3-тє вид. / за ред. В.М. Пічі. – Львів : Новий світ-2000, 2007. – 280 с.
4. Соціологія: підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / за ред. В. Г. Городяненка. К.: Вид. центр «Академія», 2006. – 544 с.
5. Спеціальні та галузеві соціології: навч. Посібник. – 2-ге вид. / за ред. В.С. Пилипенко. – К.: Фоліант, 2007. – 451 с.
6. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: навч. посібник. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 328 с.

7. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення : монографія. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2008. – 240 с.
8. Лукашевич М. П., Туленков М. В., Яковенко Ю. І. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій: підручник, 2008. – 544 с.
9. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: навч. посібник. – 2-е вид., доп. – К. : Інститут соціології НАН України, 2007. – 320 с.
10. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посібник. – К. : Атіка, 2004. – 480 с.
11. Соціологія: короткий навчальний словник: терміни і поняття / за наук. Ред.. В. М. Пічі. – К.: Каравела; Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 340 с.
12. Політико-правовий та соціокультурний виміри глобалізації: монографія / В. М. Співак; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К. : Логос, 2011. – 415 с.
13. Гірник А. М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. М. Гірник. – К. : Києво-Могилян. акад., 2010. – 222 с.
14. Масальський В. І. Соціологія у конспективному викладенні : навчальний посібник до занять та модульного контролю знань студентів несоціологічного фаху / В. І. Масальський. – 2-е вид., доопрацьоване. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 317с.
15. Соціологія: Навчальний посібник / В. І. Докаш, С. С. Яремчук, С. Ю. Ципко та ін. – Чернівецький національний університет : 2011. – 360 с.
16. Давидов П. Г., Кальянов А. В., Кирилова О. М. та ін. Соціологія у схемах, таблицях та коментарях: навч. посіб. для студ. ВНЗ / МОН України. – 2 вид., перероб. і доп. – Донецьк : Норд-Прес, 2009. – 216 с.
17. Танчин І. З. Соціологія: навчальний посібник // І. З. Танчин. Видавництво: «Знання». – 2008. С. 351.
18. Лукашевич М. П. Соціологія: загальний курс: Навч. посіб. / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – К.: Каравела, 2018. – 407 с.
19. Нестуля О. О., Нестуля С. І. Соціологія: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 272с.
20. Перегуда Є. В. Соціологія: навчальний посібник / Є. В. Перегуда та ін. – К.: КНУБА, 2016. –140с.
21. Полторах І. С., Колісник Л. О., Лаптурова Я. О. Соціологія. Навч. посібник. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2015. – 112 с.
22. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : навчальний посібник / Є. В. Сірий; МОНУ. – Вид. 3-є, виправл. та доп. – Київ : Атіка, 2012. – 492 с.
23. Соціологічна теорія: традиції та сучасність: Навчальний посібник / За ред. А. Ручки – К. : Ін-т соціології НАН України, 2007. – 363 с.
24. Соціологія : Підруч. для вузів / За ред. В. Г. Городяненка. – 3-тє вид., перероб. та допов. – К. : Академія, 2008. – 544 с.

25. Соціологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів – 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. В. І. Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 448 с.
26. Соціологія: підручник / Ю. Ф. Пачковський, Н. В. Коваліско, І. В. Городняк та ін.; за ред. Ю. Ф. Пачковського. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 418с.
27. Еліта: витоки, сутність, перспектива: монографія / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролєєв, О. О. Шморгун, С. В. Курбатов, М. В. Липин, А. А. Машталер, Г. В. Ільїна, О. О. Шморгун, Л. І. Ткаченко; НАПН України, Ін-т обдар. дитини. – К., 2011. – 527 с.
28. Соціологія культури: навч. посіб. / І. К. Покулита; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К.: Арістей, 2011. – 135 с.
29. Соціологія міста: навчальний посібник / [Л. В. Малес, В. В. Серєда, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока та ін.]; за заг. ред. О. К. Міхеєвої, Донецьк: вид-во «Ноулідж», 2010.
30. Мельник Т., Кобелянська Л. 50/50 Сучасне гендерне мислення / Т. Мельник, Л. Кобелянська. Словник. – К. : К.І.С., 2005. – 280 с.
31. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності. – 2-ге допов. вид. / Т. М. Мельник. – Київ : Стілос, 2010. – 440 с.
32. Вілкова Олена. Сучасні моделі гендерної політики: сутність та особливості впровадження // Політичний менеджмент. – 2008. – № 6. – С. 160-166.
33. Основні стратегії та методології гендерного інтегрування. Керівництво з використання методології „3Р”. Авторський колектив: Н. Карбовська, Т. Литвинова, Т. Мельник, О. Суслова. – К. :УЖФ, 2007.
34. Суслова О. І., Рахімкулова Е. Р. Законотворчість : забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. – К. : Заповіт, 2006. – 190 с.
35. Марценюк Т. Шведська жіноча народна школа як приклад низового активізму в освіті та жіночому русі // Журнал соціальної критики «Спільне». – 2011. – № 3. – С. 118-121. [Електрон. ресурс]. Режим доступу // http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1464/Martsenyuk_Swedish%20education_Spilne%202011.pdf?sequence=1.
36. Марценюк Т. Інституційні засади регулювання гендерних відносин у Швеції // Організаційні та правові елементи інституційного механізму забезпечення гендерної рівності. – К.: ПРООН, 2010. – С. 100-117. [Електрон. ресурс]. Режим доступу. // http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1393/marcenyuk_inst_zasady.pdf?sequence=1.
37. Марценюк Т. О. Відповідальне батьківство та гендерна рівність // Гендерний журнал «Я». – 2009. – Спец. вып. – С. 12-13. [Електрон. ресурс]. Режим доступу // https://genderindetail.org.ua/netcat_files/70/78/Marcenyuk_vidp_batkiv.pdf.

38. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

39. Загальні рекомендації № 30 до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83-%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf>.

40. Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/ed19900101.

41. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська Конвенція). – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251?an=12>.

42. Міжнародний кримінальний суд та Римський статут кримінального суду. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588

43. Міжнародний протокол документування сексуального насильства. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу // <http://www.wicc.net.ua/post/m-zhnarodnii-protokol-z-dokumentuvannya-ta-rozsl-duvannya-seksual-nogo-nasil-stva-v-umovah-konfl-ktu>.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Українські підручники онлайн: Соціологія. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://pidruchniki.com/sotsiologiya/>.

2. Черниш Наталія. Соціологія: курс лекцій. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://fc.vseosvita.ua/001rxm-1cda.pdf>.

3. Соціологія. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://libfree.com/sotsologya/>.

4. Інститут Соціології РАН. Публікації. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.isras.ru.

5. Соціологічна асоціація України (устав САУ, кодекс професійної етики соціолога, указ президента про розвиток соціологічної науки). – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://sau.in.ua/>.

6. Офіційний сайт Український центр економічних та політичних досліджень ім. Разумкова (представлені результати досліджень, діаграми, кількісні показники, наводяться дані порівняльних досліджень). – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/>.

7. Центр соціальних та маркетингових досліджень (Київ), емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані). – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.socis.kiev.ua.

8. Крона. Гендерний інформаційно-аналітичний центр. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.krona.org.ua/nash.html?nav_start=10.
9. Проект «Жінки – це 50% успіху України». – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://50vidsotkiv.org.ua>.
10. Проект «Жінки у політиці». – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.womeninpolitics.org.ua/>.
11. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://i-soc.com.ua/journal/content.php>.
12. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
13. Онлайн-курси України та світу. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://prometheus.org.ua/>.
14. Література на сайті кафедри соціології. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sociology.kpi.ua/literature>.
15. Методичні матеріали з дисципліни «Соціологія» на інформаційному бібліотечному порталі ХНУВС. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://univd.edu.ua/>.
16. Інформація про навчально-методичні матеріали розміщені на сайті Університету в розділі Бібліотека ХНУВС. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://nm2.univd.edu.ua/>.

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

Питання до заліку:

1. Охарактеризуйте об'єкт та предмет соціології. Поясніть поняття «соціальне».
2. Назвіть основні соціологічні категорії.
3. Яке місце займає соціологія в системі соціально-гуманітарних дисциплін.
4. Охарактеризуйте функції соціології.
5. Які рівні виокремлюють у структурі соціологічного знання.
6. Роль соціології в сучасному суспільстві.
7. Що означає поняття соціальна стратифікація.
8. Що означають закриті та історичні форми соціальної стратифікації.
9. Розкрийте поняття соціальна мобільність. Які види соціальної мобільності Ви знаєте.
10. Що означає поняття соціальний статус. Наведіть приклад, особистісно статусного набору.
11. Наведіть приклади успадкованого та досягнутого статусів. Відповідь обґрунтуйте.
12. Що означає поняття соціальна роль. Чи виникають у людини внутрішньорольові конфлікти? Наведіть приклад.
13. Поясніть в чому проявляється соціальна нерівність у сучасному суспільстві.
14. Дайте характеристику соціальній структурі суспільства. З яких елементів вона складається?

15. Що означає поняття клас? Назвіть основні класові теорії.
16. Дайте характеристику вищого, середнього та нижчого класу.
17. У чому полягають проблеми формування середнього класу в Україні?
18. Охарактеризуйте демографічну структуру суспільства.
19. Що означає поняття професія. Дайте характеристику професійно-посадовій структурі суспільства.
20. Чи відбувалась трансформація професійної структури в індустріальному суспільстві.
21. Дайте характеристику соціально-територіальній структурі. В чому полягає регіональна особливість?
22. На вашу думку, чи є відмінність між міським та сільським населенням.
23. Охарактеризуйте типологію соціальних інститутів.
24. Які ознаки притаманні суспільству.
25. Як можна класифікувати соціальні зміни. Скажіть, що означає форма інноваційно еволюційно розвитку.
26. Що означає поняття соціальний процес? Назвіть види соціальних процесів.
27. Назвіть фактори, які впливають на соціальні зміни.
28. Які існують форми соціальних змін?
29. В чому полягає сутність соціального руху. Назвіть їх етапи розвитку.
30. Роль соціального руху у суспільних трансформаціях.
31. Порівняйте поняття «людина» та «особистість». Що є спільного і в чому полягає різниця?
32. Охарактеризуйте структуру та функції особистості.
33. Надайте визначення поняття соціалізація. Які етапи виокремлюють.
34. В чому полягає сутність теорії «Дзеркального Я» та теорії «Соціальних ролей»?
35. В чому полягає сутність теорії самоактуалізації потреб людини А. Маслоу?
36. Яку роль сім'я відіграє в системі первинних і вторинних груп?
37. Назвіть основні види соціальних норм.
38. В чому полягає сутність соціальних відхилень?
39. Надайте визначення поняття девіантної поведінки. Назвіть основні види девіації.
40. В чому полягає сутність поняття соціальний контроль?
41. Назвіть форми девіантної поведінки.
42. Назвіть соціологічні теорії, які пояснюють причини девіантної поведінки.
43. Назвіть психологічні теорії, які пояснюють причини девіантної поведінки.
44. Які зміни відбуваються у системі соціального нормування та контролю за останні роки?
45. Що означає поняття «гендер».
46. Яка відмінність між поняття «стать» «гендер». Відповідь обґрунтуйте.
47. Що означає поняття «гендерна роль»?
48. Надайте визначення поняття «гендерний стереотип». Наведіть приклади.

49. В чому полягає сутність поняття гендерна соціалізація.
50. Дайте загальну характеристику міжнародно-правовим актам у сфері забезпечення гендерної рівності.
51. Які нормативно-правові акти забезпечують управління гендерної політики в Україні?
52. В чому полягає сутність принципу «рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»?
53. Чи існує в українському суспільстві гендерна дискримінація? Якщо «так» наведіть приклади.
54. На які державні інституції покладені повноваження щодо попередження та протидія дискримінації?
55. Поясніть чому важливе гендерне інтегрування?
56. На вашу думку, в чому полягає сутність політики стосовно жінок?
57. Що означає поняття «позитивні дії»?
58. Які нормативно-правові акти визначають порядок проведення гендерно-правової експертизи?
59. Визначте поняття «гендерна рівність».
60. В чому полягає сутність гендерної політики в сучасному українському суспільстві?
61. Що означає поняття партнерство?
62. Назвіть принципи формування партнерських відносин поліції з населенням.
63. Охарактеризуйте зарубіжні ефективні практики взаємодії громадськості та поліції.
64. Як правоохоронні органи мають виконувати свою роботу в умовах сьогодення? Як це пов'язано із завданнями реформування правоохоронної системи, зокрема поліції?
65. Назвіть професійні особливості діяльності поліції. Порівняйте характеристику діяльності поліцейського та кіберполіцейського.
66. Назвіть функції в контексті проблематики партнерства, що покладено на поліцію згідно положень Закону України «Про національну поліцію».
67. Назвіть основні заходи профілактичної роботи з населенням та інститутами громадянського суспільства.
68. В чому полягає сутність між поняттями взаємодія/співробітництво/партнерство.
69. Що означає принцип партнерства добровільність.
70. Охарактеризуйте першу модель поліцейської діяльності.
71. Назвіть шляхи забезпечення довіри населення до поліції.

Зразок тестових завдань

1. Назвіть прізвище вченого, хто запропонував термін «соціологія».

1. Г. Спенсер;
2. К. Маркс;
3. Ш. Монтеск'є;

4. О. Конт;
5. Е. Дюркгайм.

2. Яке співвідношення між об'єктом та предметом науки?

1. Предмет є більш широким поняттям і включає об'єкт;
2. Об'єкт і предмет є синонімами і фактично ці поняття збігаються;
3. Предмет є певною стороною або аспектом об'єкту;
4. Термін об'єкт вживається у природничих, а предмет – соціальних науках;
5. Автор на свій розсуд може вживати або перший або другий термін, коли мова йде про специфіку дисципліни.

3. Що є об'єктом соціології?

1. Суспільство в цілому та окремі його підсистеми та складові;
2. Поведінка людини у суспільстві;
3. Нормативний порядок у суспільстві;
4. Соціальні групи та соціальні явища;
5. Соціальні закони та соціальні закономірності.

4. Предметом соціології є:

1. Загальні і специфічні закони та закономірності розвитку і функціонування історично визначених соціетальних систем, механізми дії та форми вияву цих законів і закономірностей у діяльності особистостей, соціальних груп, класів, народів;
2. Економічні відносини;
3. Соціальні групи та спільноти;
4. Суспільство в цілому;
5. Людина.